

vencionalni rast i razvoj. Hoće li koncept *odrasta* donijeti željene rezultate ostaje za vidjeti jer društvene promjene koje nago- vješćuje procesi su koje je u ovom trenut- ku, premda se naziru, teško predvidjeti.

Anita Bušljeta Tonković

Branko Ančić
RELIGIJA I ZDRAVLJE. Vjerska
zajednica kao socijalni resurs
Institut za društvena istraživanja u
Zagrebu, Zagreb, 2016., 181 str.

Knjiga *Religija i zdravlje* s podnaslovom *Vjerska zajednica kao socijalni resurs* sociologa dr. sc. Branka Ančića predstavlja pionirski znanstveni doprinos istraživanju odnosa religije i zdravlja u Hrvatskoj. Ovo jedinstveno djelo objavljeno u izdanju In- stituta za društvena istraživanja u Zagne- bu na sustavan i konceptualno originalan način obrađuje sociološke aspekte odnosa religije i zdravlja u hrvatskom društvu. Izuzev uvoda i zaključka, knjiga je struk- turirana u četiri veća poglavlja.

Prvo poglavlje donosi pregled istraživanja pri čemu autor ne izostavlja niti prve po- kušaje istraživanja odnosa religije i zdrav- lja još u 19. stoljeću, premda naglasak stavlja na ključna istraživanja provedena u drugoj polovici 20. stoljeća kada se interes za ovom temom intenzivirao. Relevantne istraživačke studije prikazane su u dvije cjeline. Prva cjelina prezentira rezultate ispitivanja povezanosti religije i fizičkog zdravlja (mortaliteta, kardiovaskularnih oboljenja i raka), dok druga cjelina donosi pregled istraživanja utjecaja religioznosti na psihološku dobrobit pojedinca odno- sno na njegovu subjektivnu dobrobit te

rizik obolijevanja i brzinu oporavka od depresije.

Na temelju pregleda istraživanja iz različi- tih disciplina koje često koriste drugačije standardizirane znanstvene pristupe, au- tor u drugom poglavlju izgrađuje socio- logijski teorijski pristup odnosu religije i zdravlja neophodan za konceptualizaciju i operacionalizaciju istraživanja. Naglasak na sociološkoj orijentaciji motiviran je po- trebom za produbljenjem razumijevanja uloge religioznosti i vjerskih zajednica u suvremenom hrvatskom društvu. Autor prvo analizira ključne pojmove i četiri na- čina za izgradnju teorije, a potom razvija teorijski model odnosa između vjerske za- jednice kao socijalnog resursa, religiozno- sti, zdravstvenog ponašanja i zdravstvenog stanja.

Treće poglavlje metodološki vrlo korektno i iscrpno opisuje konceptualno-kontek- stualni okvir istraživanja, sadržaj istraživa- nja, istraživačka pitanja i ciljeve, korištene istraživačke metode, tehnike uzorkovanja te istraživačke procedure. Autor koristi kvantitativni metodološki pristup kako bi omogućio testiranje statističke značajnosti povezanosti religioznosti i zdravlja, dok kvalitativni pristup uvodi s ciljem dubljeg razumijevanja načina ostvarivanja tog od- nosa unutar vjerske zajednice, ali i pojaš- njenja uloge socijalnog kapitala i socijalne podrške unutar vjerske zajednice u omo- gućivanju zdravstvene dobrobiti svojim članovima. Podaci na razini opće popula- cije dio su dva različita modula (*Zdravlje* i *Religija*) znanstveno-istraživačkog pro- jekta ISSP (*International Social Survey Programme*), a korišteni su s ciljem utvrđi- vanja povezanosti između stupnja religio- znosti te zdravstvenog ponašanja i stanja, kao i povezanosti sociodemografskih i so-

ciostrukturnih obilježja pojedinaca s njihovim stupnjem religioznosti, zdravstvenim ponašanjem i zdravstvenim stanjem. Na razini općih vjerskih zajednica autor je proveo anketno istraživanje među vjernicima u sedam vjerskih zajednica kršćanske i nekršćanske provenijencije u Hrvatskoj pri čemu je određene indikatore korištene u ISSP modulima na razini opće populacije replicirao i na ovu razinu kako bi dobio uvid u sličnosti i razlike nalaza u općoj populaciji i populaciji vjerskih zajednica. Rezultate istraživanja i raspravu autor donosi u četvrtom poglavlju knjige kroz pet logično strukturiranih potpoglavlja. Prva dva potpoglavlja otkrivaju socioreligijska i sociodemografska obilježja vjernika u istraživanim vjerskim zajednicama i u općoj populaciji s ciljem njihove usporedbe. Treće potpoglavlje donosi rezultate perspektive vjernika o procjeni važnosti vjerske zajednice kao mjesta okupljanja izvan uobičajenih vjerskih obreda, kao dijela identiteta i socijalnog prostora u kojem vjernici borave. Rezultati osobnog zdravlja na razini vjerske zajednice i opće populacije odnosno zdravstvenog ponašanja i zdravstvenog stanja vjernika prezentirani su u četvrtom poglavlju. Konačno, peto potpoglavlje donosi rezultate povezanosti religije i zdravlja te obrazlaže koje su sociodemografske varijable prediktori zdravstvenog ponašanja i zdravstvenog stanja u općoj populaciji i na razini vjerskih zajednica te koje statistički značajne razlike postoje između dvije razine. Budući da nalazi istraživanja upućuju na zaključak da ispitanici na razini vjerskih zajednica pokazuju zdravstveno odgovornije ponašanje i bolje zdravstveno stanje nego ispitanici u općoj populaciji, autor analizira mehanizme pomoću kojih se ostvaruje taj od-

nos. S ciljem boljeg razumijevanja vjerskih zajednica kao socijalnih resursa, na ovom mjestu iznosi i rezultate intervjua s voditeljima vjerskih zajednica.

Knjiga „Religija i zdravlje“ prvo je cjelovito djelo o odnosu religije i zdravlja u Hrvatskoj koje ne donosi samo originalne empirijske rezultate, već i utemeljuje sociološki pristup istraživanju povezanosti religije i zdravlja. Logička i metodološka kvaliteta autorovog pristupa temi i istraživanju ovu knjigu čine nezaobilaznim izvorom za sve koji se znanstveno bave sociologijom religije, sociologijom zdravlja i medicinskom sociologijom, ali i za osobe zainteresirane za pitanja religije i zdravlja iz drugih razloga. Kombinacijom kvantitativnog i kvalitativnog pristupa temi autor postavlja temelje za buduća istraživanja kako na drugim vjerskim zajednicama u Hrvatskoj, tako i u drugim znanstvenim disciplinama čime promiče interdisciplinarni pristup istraživanju. S obzirom da nalazi potvrđuju vjersku zajednicu ne samo kao zdravstveno relevantnu socijalnu sredinu, već i kao sredinu koja potencijalno može pojačati pozitivan učinak na zdravlje ukoliko u okviru svoje religijske tradicije promiče zdrave svakodnevne životne prakse, bit će i koristan izvor informacija za stručnjake u području javnog zdravstva, kao i za kreatore zdravstvenih politika zainteresirane za poboljšanje zdravlja specifičnih društvenih skupina. Premda knjiga predstavlja znanstvenu monografiju, zbog jasnoće jezika i stila te svoje pregledne strukture, trebala bi biti uvrštena u izvedbene nastavne planove Sociologije religije, Sociologije zdravlja i Medicinske sociologije na hrvatskim sveučilištima jer se može koristiti kao udžbenik za studente sociologije, medicine, sestrištva i ostalih zdravstvenih smje-

rova, ali i kao koristan izvor informacija u pripremi seminarskih radova.

Stjepka Popović

Pascal Canfin i Peter Staime
KLIMA. 30 pitanja za razumijevanje
Konferencije u Parizu
TIM press, Zagreb, 2015., 195 str.

Francuski izvornik knjige „Klima. 30 pitanja za razumijevanje Konferencije u Parizu“ objavljen je 2015. godine povodom nadolazeće Konferencije stranaka Ujedinjenih naroda (COP21) o klimatskim promjenama koja je održana u Parizu od 30. studenoga do 11. prosinca. Hrvatski prijevod (prevoditeljice Sanda Katalenić i Jasna Skala), u izdanju biblioteke Naslijeđe TIM pressa i uz podršku Francuskog veleposlanstva u Zagrebu, također je objavljen 2015. godine ukazujući na aktualnost ove teme. Knjiga je, kako i podnaslov govori, zamišljena kao razmatranja 30 temeljnih pitanja o klimatskim promjenama podijeljenih u četiri tematske cjeline. Dodatno, tu su i Uvod francuskih autora, Predgovor hrvatskom izdanju koji je napisala Mirela Holy, četiri dodatka, te Pogovor hrvatskom izdanju kojeg je napisao Zoran Skala. Poglavlja kratkoćom i jasnoćom izričaja teže čitateljima, koji možda nisu naviknuti na dugačke znanstvenim žargonom opterećene tekstove, pružiti osnovne informacije, te potaknuti one koji žele znati više da dalje sami istražuju (nakon nekih poglavlja se i nalaze reference na dodatne izvore informacija). Autori knjige međunarodni su stručnjaci za ovu temu – Pascal Canfin je bivši francuski ministar razvoja Francuske te jedan od stručnjaka zaduženih za pripre-

mu COP-a 21, glavni savjetnik o klimi u Svjetskom institutu za resurse (WRI), te zastupnik u Europskom parlamentu, dok je Peter Staime autor niza znanstvenih i stručnih radova o klimi u specijaliziranim znanstvenim časopisima (str. 195).

Šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća više se nisu mogli zanemarivati znanstveni dokazi da je čovjekov destruktivni učinak na okoliš, posebice u razvijenim zemljama u razdoblju nakon Industrijske revolucije, ostavio trajne posljedice koje se ogledaju u klimatskim promjenama na globalnoj skali, te da je problem nerješiv bez uključenja većine država svijeta u traganje za zajedničkim rješenjima. Godine 1997., na trećoj Konferenciji stranaka Ujedinjenih naroda u Kyotu, sastavljen je prvi globalni sporazum o klimatskim promjenama – Protokol iz Kyota – čiji je glavni cilj obvezati zemlje potpisnice da smanje emisije štetnih tvari koje uzrokuju efekt staklenika do dogovorenih kvota. Novi Pariški sporazum sastavljen i usvojen 2015. godine na Konferenciji stranaka u Parizu nastavlja se na Protokol iz Kyota te ga je od 2016. godine do danas ratificirala 131 zemlja, među kojima još uvijek nije Hrvatska. Upravo u iščekivanju Pariške konferencije i sporazuma, ova se knjiga bavi osnovnim pitanjima koji stoje kao prepreka bržem pronalaženju potrebnih rješenja ovog jednog od najvažnijih pitanja suvremenog doba. Pri tome, u obzir uzima socijalno-ekološku perspektivu bez koje i nije moguće obuhvatiti ovu problematiku u svoj njenoj složenosti.

Već u Uvodu autori ističu neke bitne socijalno-ekološke aspekte ovog gorućeg pitanja. Primjerice, upozoravaju da ekološki uzrokovane migracije ostavljaju trajne socijalne posljedice stvarajući ili pogoršavajući postojeće društvene i političke